

DECHRAU ARNI

Cwmnïau Elusennol: Memorandwm ac Erthyglau Cwmni Enghreifftiol

Y Comisiwn Elusennau

Y Comisiwn Elusennau yw rheolydd annibynnol elusennau yng Nghymru a Lloegr. Mae'n ceisio rheoleiddio elusennau yng Nghymru a Lloegr yn y dull gorau posib er mwyn cynyddu effeithiolrwydd elusennau a magu hyder a ffydd y cyhoedd. Mae'n rhaid i'r rhan fwyaf o elusennau gofrestru gyda'r Comisiwn, ond nid oes rhaid i rai mathau o elusennau gofrestru. Mae rhyw 190,000 o elusennau cofrestredig yng Nghymru a Lloegr. Mae'r fframwaith yn wahanol yn yr Alban, ac nid yw'r Comisiwn yn rheoleiddio elusennau yn yr Alban.

Mae'r Comisiwn yn darparu amrywiaeth helaeth o gyngor a chanllawiau i elusennau a'u hymddiriedolwyr, ac yn aml iawn gall helpu gyda phroblemau. Mae'n rhaid i elusennau cofrestredig sydd ag incwm blynyddol neu wariant o fwy na £10,000 ddarparu gwybodaeth a chyfrifon blynyddol i'r Comisiwn. Mae pwerau eang gan y Comisiwn i ymyrryd ym musnes elusen pan fydd pethau wedi mynd o'i le.

Fe welwch fwy o wybodaeth am y Comisiwn ynghyd ag amrywiaeth o ganllawiau i elusennau ar ein gwefan www.charitycommission.gov.uk, neu drwy gysylltu â'r Comisiwn Elusennau Uniongyrchol:

Ffôn: **0845 300 0218**

Typetalk: **0845 300 0219**

Trwy'r post: **Comisiwn Elusennau Uniongyrchol**
Blwch SP 1227
Lerpwl
L69 3UG

Memorandwm ac Erthyglau Cwmni Enghreifftiol ar gyfer Cwmni Elusennol

Mae'n bosibl y bydd angen i elusen fod ar ffurf cwmni os oes perygl y gallai ddenu rhwymedigaethau ariannol mawr oherwydd, er enghraifft, disgwylir iddi:

- reoli asedau sylweddol; neu
- gyflogi staff; a/neu
- gyflawni dibenion elusennol sy'n cynnwys risgiau masnachol.

Gall fod o gymorth i chi ddechrau trwy ddarllen ein cyhoeddiadau *Cofrestru fel Elusen (CC21)* a *Dewis a Pharatoi Dogfen Lywodraethol (CC22)*. Bydd y rhestr wirio o gwestiynau y cyfeirir ati yn y cyhoeddiad Cofrestru fel Elusen yn eich helpu i benderfynu ar y ffordd orau i sefydlu'r elusen. Mae Dewis a Pharatoi Dogfen Lywodraethol yn rhoi cyngor ar sut i fynd ati i gwblhau dogfen lywodraethol yr elusen a'r darpariaethau gwahanol a all fod yn ofynnol. Bydd cyfrifoldebau gan y bobl sy'n gyfrifol am weinyddu'r elusen fel ymddiriedolwyr elusen ac fel cyfarwyddwyr cwmni (yn y ddogfen hon defnyddiwn y term "cyfarwyddwyr") ac mae'r cyhoeddiad hwnnw yn crynhoi goblygiadau hyn. Os ydych yn penderfynu wedi hynny i ddefnyddio'r ddogfen Memorandwm ac Erthyglau Cymdeithasu enghreifftiol hwn, darllenwch drwy'r ddogfen yn ofalus, gan gynnwys y nodiadau canllaw. Mae'r pecyn *Cais i Gofrestru Elusen* yn cynnwys canllawiau a ffurflenni (CC5a, CC5b a CC5c) er mwyn eich galluogi i wneud cais i gofrestru'r elusen. Fel rheol gall sefydliadau sy'n:

- mabwysiadu unrhyw un o'r amcanion enghreifftiol ar ein gwefan; ac
- ymgymryd â gweithgareddau sy'n cydymffurfio â'r amcanion; a
- dangos bod unrhyw fudd preifat yn atodol ac wedi'i reoli'n briodol; ac
- yn defnyddio ein dogfen lywodraethol enghreifftiol,

ddisgwyl i'w cais gael ei benderfynu cyn pen 15 diwrnod gwaith. Bydd ceisiadau eraill yn cymryd 30 diwrnod gwaith i'w penderfynu ar gyfartaledd. Bydd gwneud cais ar-lein yn golygu cofrestru cyflymach fel arfer. Fodd bynnag, os yw'r dibenion yn newydd a/neu ar ffiniau'r hyn a ystyrir yn elusennol, gall y cais gymryd yn hwy i'w ystyried.

Mae'r ddogfen Erthyglau Cymdeithasu enghreifftiol hon yn darparu nifer o gymalau eraill. Bydd y cymalau a ddewiswch yn dibynnu ar sut yr hoffech weld yr elusen yn gweithio ac wedi'i strwythuro. Nid yw'r ddogfen enghreifftiol yn gynhwysfawr, ac os ydych am gynnwys unrhyw ddarpariaethau arbennig neu gymhleth sydd heb gael eu cynnwys yn yr enghraifft hon, dylech ystyried gofyn i gyfreithiwr am gymorth. Mae'n bosibl y bydd angen mwy o amser arnom i ystyried unrhyw newidiadau arbenigol o'r fath. Mae'n bwysig egluro pa newidiadau rydych yn eu gwneud.

Pan fyddwch wedi cwblhau'r ddogfen hon gwnewch yn siŵr eich bod chi wedi llenwi pob un o'r bylchau, wedi dileu unrhyw gymalau nad ydynt yn briodol ac wedi rhifo pob un o'r cymalau sy'n weddill mewn trefn.

Bydd angen i chi anfon y canlynol i'r Comisiwn:

- *Cais i gofrestru (CC5a) a Datganiad ymddiriedolwyr (CC5c) wedi'u cwblhau;*
- un copi o'r *Memorandwm ac Erthyglau Cymdeithasu;* ac
- un copi o'r *Dystysgrif Gorffori (neu'r Dystysgrif Gorffori wrth Newid Enw).*

Dylid anfon ceisiadau wedi'u cwblhau i'r:

Comisiwn Elusennau Uniongyrchol

Blwch SP 1227

Lerpwl L69 3UG

Ni all y Comisiwn warantu y caiff sefydliad arfaethedig sy'n defnyddio dogfen lywodraethol enghreifftiol ei dderbyn fel sefydliad elusennol. Rhaid ystyried pob achos ar wahân.

Mae'r ddogfen Memorandwm ac Erthyglau Cymdeithasu enghreifftiol hon a'r nodiadau atodol wedi cael eu diweddarau i ystyried darpariaethau perthnasol Deddf Cwmnïau 2006 sydd mewn grym ar 1 Hydref 2009.

Nodiadau

Details about the requirements of the Companies Act 2006 are available from Companies House www.companieshouse.gov.uk and our website www.charity-commission.gov.uk.

Rhowch enw'r cwmni

Erthygl 1 - rhowch enw'r cwmni. Yn gyffredinol, gall y Comisiwn dderbyn unrhyw enw ond mae ganddo'r pŵer i gyfeirio bod enwau elusennau cofrestredig yn cael eu newid yn yr amgylchiadau a nodwyd yn adran 6(2) o Ddeddf Elusennau 1993, a esbonnir yn ein cyhoeddiad *Cofrestru fel Elusen* (CC21) a'n Canllaw Gweithredol (OG18 -Enwau elusennau) sydd ar gael ar ein gwefan. Yn fras, ni ddylai'r enw beri tramgwydd, neu fod yr union yr un fath (neu'n rhy debyg) i enw unrhyw elusen arall, neu'n debygol o gamarwain y cyhoedd am ei dibenion, ei gweithgareddau, ei statws neu ei chysylltiadau.

Erthygl 2 - Mae'r erthyglau yn cynnwys cyfeiriad at ysgrifennydd cwmni. Nid yw'n ofyniad cyfreithiol i gael ysgrifennydd cwmni mwyach. Yn unol â hynny, mae'r cyfeiriadau at ysgrifennydd cwmni yn golygu bod yr elusen yn gallu gweithredu heb un os yw'n dymuno gwneud hynny. Ar wahân i'r diffiniad o "ysgrifennydd" a "swyddogion" yn yr erthygl ddehongli hon, mae hefyd cyfeiriadau at yr ysgrifennydd yn yr erthyglau, 38(3) ac erthygl 47.

Erthyglau Cymdeithasu ar gyfer Cwmni Elusennol

DEDDF CWMNIAU 2006

CWMNI CYFYNGEDIG DRWY WARANT

Erthyglau Cymdeithasu

.....
.....
.....

1 Enw'r cwmni yw

.....
.....
.....

(ac yn y ddogfen hon fe'i gelwir yr "elusen").

Dehongliad

2 Yn yr erthyglau:

ystyr "cyfeiriad" yw cyfeiriad post neu, at ddibenion cyfathrebu electronig, rhif ffacs, cyfeiriad e-bost neu bost neu rif ffôn ar gyfer derbyn negeseuon testun sydd, ym mhob achos, wedi'i gofrestru ar gyfer yr elusen;

ystyr "yr erthyglau" yw erthyglau cymdeithasu'r elusen;

ystyr "yr elusen" yw'r cwmni y bwriedir iddo gael ei reoleiddio gan yr erthyglau;

ystyr "diwrnodau clir" yng nghyd-destun cyfnod hysbysiad yw cyfnod heb gynnwys:

- y diwrnod pan gafodd yr hysbysiad ei roi neu yr ystyrir ei fod wedi'i roi; a'r
- diwrnod y rhoddir yr hysbysiad ar ei gyfer neu'r diwrnod y daw i rym;

ystyr "y Comisiwn" yw Comisiwn Elusennau Cymru a Lloegr;

ystyr "Deddfau Cwmniau" yw'r Deddfau Cwmniau (fel y'u diffinnir yn adran 2 Deddf Cwmniau 2006) cyn belled ag y bont yn gymwys i'r elusen;

ystyr “y cyfarwyddwyr” yw cyfarwyddwyr yr elusen. Y cyfarwyddwyr yw’r ymddiriedolwyr elusen fel y’u diffinnir gan adran 97 o Ddeddf Elusennau 1993;

mae “dogfen” yn cynnwys, oni bai y pennir fel arall, unrhyw ddogfen sy’n cael ei hanfon neu ei chyflenwi ar ffurf electronig;

mae gan “ffurf electronig” yr ystyr a roddir yn adran 1168 o Ddeddf Cwmnïau 2006;

ystyr “y memorandwm” yw memorandwm cymdeithasu’r elusen;

mae “swyddogion” yn cynnwys y cyfarwyddwyr a’r ysgrifennydd (os oes);

ystyr “y sêl” yw sêl gyffredin yr elusen, os oes un ganddi;

ystyr “ysgrifennydd” yw unrhyw un a benodir i berfformio dyletswyddau ysgrifennydd yr elusen;

ystyr “y Deyrnas Unedig” yw Prydain Fawr a Gogledd Iwerddon; a

bydd geiriau sy’n cyfleu un rhyw yn cynnwys y ddau ryw, ac mae’r unigol yn cynnwys y lluosog ac i’r gwrthwyneb.

Oni bai fod y cyd-destun yn mynnu fel arall, mae gan eiriau neu ymadroddion sydd wedi’u cynnwys yn yr erthyglau hyn yr un ystyr ag yn y Deddfau Cwmnïau ac eithrio unrhyw addasiad statudol sydd heb fod mewn grym pan ddaw’r cyfansoddiad hwn yn gyfrwymol ar yr elusen.

Ar wahân i’r eithriad a nodwyd yn y paragraff blaenorol mae cyfeiriad at Ddeddf Seneddol yn cynnwys unrhyw addasiad statudol neu ailddeddfiad ohoni sydd mewn grym am y tro.

Rhwymedigaeth aelodau

- 3 (1) Mae rhwymedigaethau yr aelodau yn gyfyngedig.
- (2) Mae pob aelod o’r elusen yn addo, os yw’r elusen yn cael ei diddymu tra bo ef neu hi yn aelod neu cyn pen deuddeg mis ar ôl iddo neu iddi beidio â bod yn aelod, i gyfrannu swm (nad yw’n fwy na £10) y gellir gofyn iddo/iddi ei gyfrannu tuag at dalu dyledion a rhwymedigaethau’r elusen a gododd cyn iddo neu iddi beidio â bod yn aelod, a chostau, taliadau a threuliau dirwyn i ben, ac addasu hawliau’r rhai sy’n cyfrannu ymhlith ei gilydd.

Nodiadau

Erthygl 5(2) - Mae'r pŵer hwn yn ddefnyddiol os yw'r elusen yn caffael eiddo naill ai i'w ddefnyddio fel adeiladau swyddfa neu'n weithredol (e.e. fel maes chwarae neu safle ysgol). Mae ein cyhoeddiad *Prynu Tir* (CC33) yn cynnwys mwy o arweiniad ar y mater.

Erthygl 5(3) - Mae'r pŵer hwn yn golygu bod modd i'r elusen waredu ei heiddo. Mae Adranau 36 a 37 o Ddeddf Elusennau 1993, fel y'u diwygiwyd gan Ddeddf Elusennau 2006, yn gymwys i'r rhan fwyaf o elusennau ac yn mynnu eu bod yn cydymffurfio â rhai amodau er mwyn sicrhau bod eiddo elusen yn cael ei waredu ar y telerau gorau y mae'n rhesymol i'w cael. Mae ein cyhoeddiad *Gwerthiannau, prydles, trosglwyddiadau neu forgeisiau: Yr hyn y mae angen i ymddiriedolwyr wybod am waredu tir elusennau* (CC28) yn rhoi mwy o wybodaeth am hyn.

Erthygl 5(4) - Mae hwn yn rhoi pŵer penodol i'r ymddiriedolwyr fenthycu. Mae hefyd yn egluro os yw'r pŵer hwn yn cynnwys gwarantu'r benthyciad ar dir yr elusen, rhaid i'r ymddiriedolwyr gydymffurfio â gofynion Deddf Elusennau 1993, fel y diwygiwyd gan Ddeddf Elusennau 2006. Yn fyr, mae'n ofynnol i'r cyfarwyddwyr geisio cyngor a darparu rhai datganiadau/ardystiadau pan fyddant yn benthycu arian trwy gyfrwng morgais. Mae ein Canllaw Gweithredol OG22 (*Benthycu a Morgeisiau*) ar ein gwefan yn rhoi gwybodaeth fanwl am hyn.

Erthygl 5(9) - Ni ellir defnyddio'r pŵer hwn i gyflogi cyfarwyddwyr fel staff. Gweler erthygl 6.

Erthygl 5(10) - Mae Deddf Ymddiriedolwyr 2000 yn darparu pwerau buddsoddi eang ac yn mynnu bod yr elusen yn ceisio cyngor ac yn ystyried yr angen i fuddsoddi mewn amryw o fuddsoddiadau gwahanol. Mae ein cyhoeddiad *Investment of Buddsoddi Cronfeydd Elusennol: Egwyddorion Sylfaenol* (CC14) yn rhoi mwy o wybodaeth am fuddsoddiadau elusennau. Argymhellwn yn gryf fod y cyfarwyddwyr yn cofnodi unrhyw bolisi buddsoddi yn ysgrifenedig; mae'n ofynnol iddynt wneud hyn yn ôl y gyfraith os ydynt yn dirprwyo eu swyddogaeth buddsoddi i reolwr buddsoddi. Mae'r pwerau i gyflogi asiantau, enwebeion a gwarcheidwaid o ddefnydd arbennig pan fydd yr elusen yn dymuno defnyddio rheolwr buddsoddi.

Mae **Erthygl 6** yn ymwneud â buddiannau a thâl cyfarwyddwyr. O fewn yr erthygl hon mae dau ddewis: Mae Dewis 1 yn gwahardd cyfarwyddwyr rhag cael unrhyw fudd ariannol o'r elusen. Mae Dewis 2 yn caniatáu i ddim

- (6) sefydlu neu gefnogi unrhyw ymddiriedolaethau, cymdeithasau neu sefydliadau elusennol sy'n cael eu ffurfio ar gyfer unrhyw un o'r dibenion elusennol sydd wedi'u cynnwys yn yr Amcanion;
- (7) caffael, uno neu lunio unrhyw bartneriaeth neu gyd-fenter ag unrhyw elusen arall;
- (8) neilltuo incwm fel cronfa wrth gefn yn erbyn gwariant yn y dyfodol ond dim ond yn unol â pholisi ysgrifenedig ar gronfeydd wrth gefn;
- (9) cyflogi a thalu staff fel y bo angen am wneud gwaith yr elusen. Gall yr elusen gyflogi neu dalu cyfarwyddwr dim ond i'r graddau y caniateir iddi wneud hynny gan erthygl 6 ac ar yr amod ei bod yn cydymffurfio â'r amodau yn yr erthygl honno;
- (10) i:
  - (a) adneuo neu fuddsoddi cronfeydd;
  - (b) cyflogi rheolwr codi arian proffesiynol; a
  - (c) trefnu i fuddsoddiadau neu eiddo arall yr elusen gael eu dal yn enw enwebai;yn yr un modd ac yn destun i'r un amodau ag y caniateir i ymddiriedolwyr ymddiriedolaeth ei wneud gan Ddeddf Ymddiriedolwyr 2000;
- (11) darparu yswiriant indemniad i'r cyfarwyddwyr yn unol â'r amodau, ac yn ddarostyngedig i'r amodau yn adran 73F o Ddeddf Elusennau 1993;
- (12) talu am gostau ffurfio a chofrestru'r elusen fel cwmni ac fel elusen o gronfeydd yr elusen;

Defnyddio incwm ac eiddo

Cymalau cyffredin

- 6 (1) Defnyddir incwm ac eiddo'r elusen dim ond er mwyn hybu'r Amcanion.
- (2)
  - (a) Mae hawl gan gyfarwyddwr i gael ei ad-dalu o eiddo'r elusen neu gall dalu o eiddo o'r fath dreuliau rhesymol a dalwyd yn briodol ganddo neu ganddi wrth weithredu ar ran yr elusen.
  - (b) Gall cyfarwyddwr gael budd o yswiriant indemniad ymddiriedolwr a brynwyd gan yr elusen yn unol â'r amodau, ac yn ddarostyngedig i'r amodau yn adran 73F o Ddeddf Elusennau 1993;
  - (c) Gall cyfarwyddwr dderbyn indemniad gan yr elusen yn yr amgylchiadau a bennwyd yn erthygl 56.

Nodiadau

mwy na lleiafrif o'r cyfarwyddwyr i gael eu talu mewn rhai achosion (megis cyflenwi nwyddau a/neu wasanaethau), yn amodol ar y rheoliadau datganedig. Mae'r dewis hefyd yn caniatáu i fathau eraill o fudd ymddiriedolwyr, yn amodol ar gydsyniad blaenorol y Comisiwn. Mae ein canllaw *Treuliau a buddiannau ymddiriedolwyr* (CC11) yn rhoi mwy o wybodaeth am fuddiannau ymddiriedolwyr.

Erthygl 6(1) - Rhaid defnyddio incwm ac eiddo elusen i hyrwyddo ei hamcanion yn unig ac nid cynnig budd i'r aelodau neu'r cyfarwyddwyr (ac eithrio i'r graddau a ganiateir). Mae dyletswydd ar y cyfarwyddwyr i sicrhau bod yr arian yn cael ei ddefnyddio'n gywir yn unol â'r egwyddor hon.

Erthygl 6(2)(b) - Os yw Dewis 1 o erthygl 6(4) yn cael ei ddefnyddio yna gall y budd hwn gael ei ddarparu o hyd oherwydd nid yw Dewis 1 yn gwahardd prynu yswiriant indemniad ymddiriedolwyr yn benodol a brynwyd ar draul yr elusen.

Erthygl 6(4) - Ni all cyfarwyddwr elusen gael unrhyw fudd ariannol o'i swydd oni bai fod y Llys neu'r Comisiwn Elusennau wedi rhoi awdurdod penodol i wneud hynny, neu mae telerau penodol dogfen lywodraethol yr Elusen yn caniatáu hyn. Mae'r gwaharddiad hwn yn cynnwys pobl sydd â chysylltiad agos â'r cyfarwyddwr - gweler erthygl 6(5)(b).

Defnyddiwch Ddewis 1 a dilêwch Ddewis 2 (is-gymalau 4(A)-4(C)) os bydd yr elusen eisiau gwahardd y cyfarwyddwyr rhag derbyn unrhyw dâl gan yr elusen heblaw ar gyfer y math o dreuliau a ganiateir yn erthygl 6(2).

Defnyddiwch Ddewis 2 [is-gymalau 4(A)-4(C)] a dilêwch Ddewis 1 [is-gymal 4(A)] os bydd yr elusen eisiau caniatáu llai na mwyafrif o'r cyfarwyddwyr i dderbyn:

- taliad am nwyddau a gwasanaethau a gyflenwyd i'r elusen o dan y pŵer statudol; a/neu
- daliadau am gyflenwi nwyddau yn unig, yn amodol ar reolaethau is-gymal 4(C); a/neu
- unrhyw fudd ariannol pellach wedi'i awdurdodi gan y Comisiwn Elusennau cyn hynny - mae ein cyhoeddiad *Treuliau a thaliadau ymddiriedolwyr* (CC11) yn rhoi cyngor ar yr hyn i'w ystyried wrth geisio awdurdod y Comisiwn yn yr achosion hyn.

(3) Ni all incwm neu eiddo'r elusen gael eu talu neu eu trosglwyddo'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol trwy gyfrwng difidend, bonws neu fel arall trwy gyfrwng elw i unrhyw aelod o'r elusen. Nid yw hyn yn atal aelod nad yw hefyd yn gyfarwyddwr rhag derbyn:

- (a) budd o'r elusen yn ei rinwedd fel buddiolwr yr elusen;
- (b) tâl rhesymol a phriodol am unrhyw nwyddau neu wasanaethau a gyflenwir i'r elusen.

Buddiannau cyfarwyddwyr - Dewisiadau

[Dewis 1 - Gwahardd buddiannau cyfarwyddwyr/unigolion cysylltiedig

(4)(A) Ni all unrhyw gyfarwyddwr neu unigolyn cysylltiedig brynu nwyddau neu wasanaethau gan yr elusen ar delerau sy'n well na'r rhai sy'n gymwys i aelodau eraill o'r cyhoedd, neu werthu nwyddau neu wasanaethau i'r elusen neu gael tâl, neu dderbyn unrhyw fudd ariannol arall o'r elusen.]

[Dewis 2 - Darparu nwyddau a gwasanaethau, cyflogaeth, tâl / buddiannau ariannol eraill - cyfarwyddwyr/unigolion cysylltiedig

(4)(A) Ni all unrhyw gyfarwyddwr neu unigolyn cysylltiedig:

- (a) prynu unrhyw nwyddau neu wasanaethau gan yr elusen ar delerau sy'n well na'r rhai sy'n gymwys i aelodau'r cyhoedd;
- (b) gwerthu nwyddau, gwasanaethau neu unrhyw fudd mewn tir i'r elusen;
- (c) cael ei gyflogi gan yr elusen, neu dderbyn unrhyw dâl gan yr elusen;
- (ch) cael unrhyw fudd ariannol arall gan yr elusen;

oni bai fod:

- (i) y taliad wedi'i ganiatáu gan erthygl 6(4)(B)(a); neu
- (ii) y cyfarwyddwyr yn cael caniatâd ysgrifenedig ymlaen llaw y Comisiwn ac yn cydymffurfio'n llawn ag unrhyw weithdrefnau a bennir ynddo.

[Dewis 2 parhad - Cwmpas a phwerau sy'n caniatáu buddiannau cyfarwyddwyr/unigolion cysylltiedig

(4)(B) (a) (i) Gall cyfarwyddwr neu unigolyn cysylltiedig dderbyn budd o'r elusen yn rhinwedd buddiolwr yr elusen ar yr amod nad yw'r mwyafrif o'r cyfarwyddwyr yn cael budd fel hyn.

Nodiadau

Hefyd mae Dewis 2 yn caniatáu i gyfarwyddwyr lunio'r mathau o drafodion sydd wedi'u cwmpasu yn 6(4)(B) os tybir y bydd er lles gorau'r elusen.

Bydd y defnydd o is-gymalau Dewis 2 yn dibynnu ar ofynion yr elusen. Dylid defnyddio unrhyw is-gymal sy'n caniatáu taliad dim ond ar y sail ei fod er lles gorau'r elusen. Os yw is gymal (4)(B)(a)(iii) yn cael ei ddefnyddio yna rhaid i is-gymal 4(C) gael ei ddefnyddio hefyd.

Mae cyfarwyddwyr o dan ddyletswydd benodol i osgoi sefyllfa lle y mae ganddynt, neu y gall fod ganddynt, fudd uniongyrchol neu anuniongyrchol sy'n gwrthdaro, neu a all wrthdaro, â buddiannau'r cwmni (gweler adran 175(1) o Ddeddf Cwmnïau 2006).

Yn achos cwmni elusennol gall y ddyletswydd hon gael ei haddasu o ran gwrthdaro buddiannau sy'n codi mewn perthynas â thrafodiad neu drefn gyda'r cwmni os yw hyn wedi'i ganiatáu gan erthyglau cymdeithasu'r cwmni (aran 175(3) o Ddeddf Cwmnïau 2006).

Os yw budd wedi'i awdurdodi gan orchymyn y Llys neu'r Comisiwn Elusennau, nid yw'r ddyletswydd i osgoi gwrthdaro buddiannau yn codi (adran 26(5A) o Ddeddf Elusennau 1993).

Yn ogystal, gall awdurdodiad gael ei roi gan y cyfarwyddwyr sydd heb unrhyw wrthdaro buddiannau ar gyfer gwrthdaro buddiannau os yw cyfansoddiad y cwmni yn cynnwys darpariaeth sy'n eu galluogi i ddarparu awdurdodiad o'r fath (adran 175(5) o Ddeddf Cwmnïau 2006).

Mae Erthygl 6(4)(A) mewn Dewis 2 yn darparu'r strwythur angenrheidiol i'r holl fuddiannau naill ai gael eu hawdurdodi'n benodol gan yr erthyglau o fewn telerau adran 175(3) o Ddeddf Cwmnïau 2006 (fel yr addaswyd gan adran 181 ar gyfer cwmnïau elusennol) neu gael eu hawdurdodi gan y Comisiwn er mwyn i'r ddyletswydd yn adran 175(1) o Ddeddf Cwmnïau 2006 beidio â bod yn gymwys. Yn ogystal, oherwydd dyletswydd benodol adran 175 o Ddeddf Cwmnïau 2006, mae peth ddarpariaeth wedi cael ei gwneud ar gyfer gwrthdaro dyletswyddau os oes dyletswydd o deyrngarwch gan y cyfarwyddwr i sefydliad arall ond ym marn y cyfarwyddwyr sydd heb wrthdaro buddiannau, mae er lles yr elusen i'r cyfarwyddwr hwnnw barhau fel cyfarwyddwr. Fe welwch y ddarpariaeth hon yn erthygl 45.

Sylwch fod erthygl 44 yn rhoi dyletswydd ar y cyfarwyddwyr i ddatgan budd mewn unrhyw drafodiad yr elusen a

- (ii) Gall cyfarwyddwr neu unigolyn cysylltiedig arwyddo contract ar gyfer cyflenwi gwasanaethau, neu nwyddau sy'n cael eu cyflenwi mewn perthynas â darparu gwasanaethau, i'r elusen lle y caniateir hynny yn unol â'r amodau yn adran 73A i 73C o Ddeddf Elusennau 1993, ac yn ddarostyngedig i'r amodau hynny.
- (iii) Yn amodol ar erthygl 6(4)(C) gall cyfarwyddwr neu unigolyn cysylltiedig roi nwyddau i'r elusen nad ydynt yn cael eu cyflenwi mewn perthynas â gwasanaethau a ddarperir i'r elusen gan y cyfarwyddwr neu'r unigolyn cysylltiedig.
- (iv) Gall cyfarwyddwr neu unigolyn cysylltiedig dderbyn llog ar arian a fenthycwyd i'r elusen ar gyfradd resymol a phriodol sy'n rhaid bod yn 2% (neu fwy) y flwyddyn yn is na chyfradd sylfaenol banc clirio i'w ddewis gan y cyfarwyddwyr.
- (v) Gall cyfarwyddwr neu unigolyn cysylltiedig dderbyn rhent am adeiladau a osodir gan y cyfarwyddwr neu unigolyn cysylltiedig i'r elusen os yw swm y rhent a thelerau eraill y brydles yn rhesymol ac yn briodol ac ar yr amod y bydd y cyfarwyddwr dan sylw yn absennol o unrhyw gyfarfod lle mae cynnig o'r fath neu rent neu delerau eraill y brydles yn cael eu trafod.
- (vi) Gall y cyfarwyddwyr drefnu ar gyfer prynu, o gronfeydd yr elusen, yswiriant sy'n bwriadu indennio'r cyfarwyddwyr yn unol â thelerau'r amodau yn adran 73F o Ddeddf Elusennau 1993, ac yn ddarostyngedig i'r amodau hynny.
- (vii) Gall cyfarwyddwr neu unigolyn cysylltiedig gymryd rhan mewn masnachu a gweithgareddau codi arian arferol yr elusen ar yr un telerau ag aelodau'r cyhoedd.

Taliad am gyflenwi nwyddau yn unig - rheolaethau

- (4)(C) Gall yr elusen a'i chyfarwyddwyr ddibynnu ar yr awdurdod a ddarperir gan erthygl 6(4)(B)(a)(iii) dim ond os yw pob un o'r amodau canlynol wedi'u bodloni:
  - (a) Mae swm neu uchafswm y taliad am y nwyddau wedi'i bennu mewn cytundeb ysgrifenedig rhwng:
    - (i) yr elusen neu ei chyfarwyddwyr (yn ôl yr achos); a
    - (ii) y cyfarwyddwr neu unigolyn cysylltiedig sy'n cyflenwi'r nwyddau ("y cyflenwr") y mae'r cyflenwr yn cyflenwi'r nwyddau dan sylw iddo neu iddi neu ar ran yr elusen.

Nodiadau

bod yn absennol o unrhyw drafodaeth lle y gallai fod gwrthdaro rhwng eu buddiannau personol a buddiannau'r elusen. Byddai hyn yn cynnwys, er enghraifft, trafodaethau am yr angen i ddarparu gwasanaeth arbennig y gallai fod diddordeb gan un o'r cyfarwyddwyr ei gyflenwi (er yn yr enghraifft hon byddai telerau adran 73A o Ddeddf Elusennau 1993 eisoes yn ei gwneud hi'n ofynnol i'r cyfarwyddwr fod yn absennol). Daeth dyletswyddau statudol i ddatgan unrhyw fuddiannau yn dod i rym ar 1 Hydref 2008 (adrannau 177 a 182 o Ddeddf Cwmniau 2006).

Erthygl 6(4)(A)(a) Dewis 2 - Nid yw hyn yn atal cyfarwyddwr rhag prynu neu brydlesu tir o'r elusen: fodd bynnag, bydd rhaid cael caniatâd y Comisiwn o dan adran 36 o Ddeddf Elusennau 1993 ar gyfer trafodion o'r fath.

Erthygl 6(4)(A)(d) Mae ein cyhoeddiad *Treuliau a thaliadau ymddiriedolwyr* (CC11) yn esbonio ym mha amgylchiadau y byddwn yn awdurdodi tâl cyfarwyddwr.

Erthygl 6(4)(B)(a) Dewis 2 - Mae'n pennu'r pwerau posibl i ganiatáu amrywiaeth o fuddiannau gwahanol i'r cyfarwyddwyr os defnyddir Dewis 2 a bydd er lles yr elusen i gynnwys y rhain.

Erthygl 6(4)(B)(a)(iv) - Effaith y cymal hwn yw na fydd unrhyw log yn cael ei dalu i gyfarwyddwr oni bai fod y gyfradd sylfaenol benodol yn fwy na 2%.

Ni all elusennau sy'n bod fabwysiadu'r pwerau hyn heb awdurdod y Comisiwn Elusennau. Nid yw un o'r dewisiadau hyn yn caniatáu i'r cyfarwyddwyr dderbyn tâl am weithredu fel cyfarwyddwr.

- (b) Nid yw swm neu uchafswm y taliad am y nwyddau yn fwy na'r hyn sy'n rhesymol yn yr amgylchiadau ar gyfer cyflenwi'r nwyddau dan sylw.
  - (c) Mae'r cyfarwyddwyr eraill yn fodlon ei fod er lles gorau'r elusen i arwyddo contract gyda'r cyflenwr yn hytrach na rhywun sydd heb fod yn gyfarwyddwr neu'n unigolyn cysylltiedig. Wrth gyrraedd y penderfyniad hwnnw mae'n rhaid i'r cyfarwyddwyr gydbwysio manteision arwyddo contract gyda chyfarwyddwr neu unigolyn cysylltiedig yn erbyn anfanteision gwneud hynny.
  - (ch) Mae'r cyflenwr yn absennol o'r rhan o unrhyw gyfarfod lle y trafodir y cynnig i arwyddo contract neu drefniant gydag ef neu hi ynghylch cyflenwi nwyddau i'r elusen.
  - (d) Nid yw'r cyflenwr yn pleidleisio ar unrhyw fater o'r fath ac nid yw'n cael ei gyfrif wrth gyfrifo a yw cworwm y cyfarwyddwyr yn bresennol yn y cyfarfod.
  - (dd) Mae'r rheswm dros eu penderfyniad yn cael ei gofnodi gan y cyfarwyddwyr yn y llyfr cofnodion.
  - (e) Nid yw mwyafrif o'r cyfarwyddwyr sydd yn eu swyddi yn derbyn tâl neu daliadau wedi'u hawdurdodi gan erthygl 6(4)(A).]
- (5) (a) Yn is-gymal (2)-(4) erthygl 6 bydd "elusen" yn cynnwys unrhyw gwmni lle mae'r elusen:
- yn dal mwy na 50% o'r cyfranddaliadau; neu
  - yn rheoli mwy na 50% o'r hawliau pleidleisio sy'n gysylltiedig â'r cyfranddaliadau; neu
  - yn cael hawl i benodi un neu fwy o'r cyfarwyddwyr i fwrdd y cwmni;
- (b) Yn is-gymal (4) erthygl 6, is-gymal (2) erthygl 45 ac is-gymal (2) erthygl 46 ystyr "unigolyn cysylltiedig" yw:
- (i) plentyn, rhiant, wŷr neu wyres, mam-gu neu dad-cu, brawd neu chwaer y cyfarwyddwr;
  - (ii) gŵr neu wraig neu bartner sifil y cyfarwyddwr neu unrhyw un sydd wedi'i gynnwys o fewn paragraff (i) uchod;
  - (iii) rhywun sy'n ymgymryd â busnes mewn partneriaeth â'r cyfarwyddwr neu unrhyw unigolyn sydd wedi'i gynnwys o fewn paragraff (i) neu (ii) uchod;

- (iv) sefydliad sydd wedi'i reoli -
  - (I) gan y cyfarwyddwr neu unrhyw unigolyn cysylltiedig sydd wedi'i gynnwys o fewn paragraff (i), (ii) neu (iii) uchod neu
  - (II) gan ddau unigolyn neu fwy sydd wedi'u cynnwys o fewn is-baragraff (I), gyda'i gilydd
- (v) corff corfforaethol lle mae gan -
  - (I) y cyfarwyddwr neu unrhyw unigolyn cysylltiedig sydd wedi'i gynnwys o fewn paragraff (i) i (iii) fudd sylweddol, neu
  - (II) dau unigolyn neu fwy sydd wedi'u cynnwys o fewn is-baragraff (I), gyda'i gilydd, fudd sylweddol.
- (c) Mae paragraffau 2 i 4 o Atodlen 5 i Ddeddf Elusennau 1993 yn gymwys at ddibenion dehongli'r telerau a ddefnyddir yn yr is-gymal hwn.

Aelodau

- 7 (1) Mae llofnodwyr y memorandwm yn aelodau cyntaf yr elusen.
  - (2) Mae aelodaeth yn agored i unigolion neu sefydliadau eraill sydd:
    - (a) yn gwneud cais i'r elusen yn y ffurf a ofynnir gan y cyfarwyddwyr; a
    - (b) yn cael eu cymeradwyo gan y cyfarwyddwyr.
  - (3) (a) Gall y cyfarwyddwyr wrthod cais am aelodaeth dim ond, gan weithredu mewn ffordd resymol a phriodol, eu bod yn ystyried y byddai er lles gorau'r elusen i wrthod y cais.
  - (b) Rhaid i'r cyfarwyddwyr ysgrifennu at y ceisydd gan roi'r rhesymau dros wrthod y cais cyn pen un diwrnod ar hugain o wneud y penderfyniad.
  - (c) Rhaid i'r cyfarwyddwyr ystyried unrhyw sylwadau ysgrifenedig y gall y ceisydd eu gwneud am y penderfyniad. Ar ôl ystyried unrhyw sylwadau ysgrifenedig mae'n rhaid i'r cyfarwyddwyr ysgrifennu at y ceisydd i'w hysbysu am eu penderfyniad, ond bydd y penderfyniad yn derfynol.
- (4) Nid oes modd trosglwyddo aelodaeth.
  - (5) Rhaid i'r cyfarwyddwyr gadw cofrestr o enwau a chyfeiriadau'r aelodau.

Erthygl 7(5) - Mae'n bwysig iawn cadw'r gofrestr aelodau yn gyfoes er mwyn gweinyddu'r elusen yn dda: gall methu â gwneud hyn achosi nifer o broblemau, gan gynnwys anawsterau difrifol wrth alw cyfarfodydd blynyddol neu gyffredinol. Dylid cofio hefyd bod adran 116 o Ddeddf Cwmnïau 2006 yn nodi rhai gofynion sy'n mynnu bod y gofrestr ar gael i aelodau'r

Dosbarthiadau o aelodaeth

- 8 (1) Gall y cyfarwyddwyr sefydlu dosbarthiadau o aelodaeth gyda hawliau a rhwymedigaethau gwahanol a byddant yn cofnodi'r hawliau a'r rhwymedigaethau yn y gofrestr aelodau.
- (2) Ni all y cyfarwyddwyr, boed yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol, newid yr hawliau neu'r rhwymedigaethau sy'n gysylltiedig â dosbarth o aelodaeth.
- (3) Gall yr hawliau sy'n gysylltiedig â dosbarth o aelodaeth gael eu hamrywio dim ond:
- (a) os yw tri chwarter o'r aelodau yn y dosbarth hwnnw yn rhoi eu caniatâd ysgrifenedig i'r amrywiad; neu
- (b) os yw cynnig arbennig yn cael ei basio mewn cyfarfod cyffredinol ar wahân o aelodau'r dosbarth hwnnw sy'n cytuno â'r amrywiad.
- (4) Bydd y darpariaethau yn yr erthyglau ynghylch cyfarfodydd cyffredinol yn gymwys i unrhyw gyfarfod sy'n ymwneud ag amrywio hawliau unrhyw ddsbarth o aelodau.

Terfynu aelodaeth

- 9 Mae aelodaeth yn cael ei therfynu:
- (1) os yw'r aelod yn marw neu, yn achos sefydliad, os yw'n peidio â bodoli;
- (2) os yw'r aelod yn ymddiswyddo trwy roi hysbysiad ysgrifenedig i'r elusen oni bai, ar ôl yr ymddiswyddiad, byddai llai na dau aelod;
- (3) os yw unrhyw swm y mae'r elusen yn aros i'r aelod ei dalu heb gael ei dalu yn llawn cyn pen chwe mis o'r dyddiad y mae'n daladwy arno;
- (4) os yw aelodaeth yr aelod yn cael ei therfynu trwy benderfyniad y cyfarwyddwyr ei fod er lles gorau'r elusen i derfynu ei aelodaeth. Gall penderfyniad i derfynu aelodaeth unrhyw aelod gael ei basio dim ond:
- (a) os yw'r aelod wedi cael o leiaf un diwrnod ar hugain o hysbysiad ysgrifenedig o gyfarfod y cyfarwyddwyr lle y caiff y cynnig ei gyflwyno a'r rhesymau pam y mae'n cael ei gynnig;
- (b) os yw'r aelod neu, yn ôl dewis yr aelod, gynrychiolydd yr aelod (nad oes rhaid iddo neu iddi fod yn aelod o'r elusen) wedi cael caniatâd i gyflwyno sylwadau yn y cyfarfod.

Nodiadau

elusen ac i'r cyhoedd.

Erthygl 10 - Rhown arweiniad ar gyfarfodydd yn ein llyfryn *Elusennau a Chyfarfodydd* (CC48), a gynhyrchwyd mewn cydweithrediad ag ICSA (Sefydliad yr Ysgrifenyddion a'r Gweinyddwyr Siartredig). Mae'r erthygl hon yn gwneud darpariaeth ar gyfer cyfarfod cyffredinol blynyddol. Fodd bynnag, nid yw cyfarfod cyffredinol blynyddol yn ofyniad cyfreithiol a gellir diwygio'r erthygl hon os yw'n briodol. Os nad yw unrhyw ddarpariaeth yn cael ei gwneud ar gyfer cyfarfod cyffredinol blynyddol, bydd angen gwneud diwygiadau dilynol i erthyglau 12(1)(a), 12(3), 29, 30(2) a 34(2).

Erthygl 12 - Mae'r erthygl hon yn darparu ar gyfer rhoi hysbysiad o 21 diwrnod ar gyfer cyfarfod cyffredinol blynyddol neu gyfarfod cyffredinol sy'n cael ei alw i basio penderfyniad arbennig. Mae'r unig ofyniad cyfreithiol ar gyfer hysbysiad o gyfarfodydd cyffredinol cwmni preifat yn pennu hysbysiad o 14 diwrnod o leiaf. Yn unol â hynny, gellir

Cyfarfodydd cyffredinol

- 10 (1) Rhaid i'r elusen gynnal ei chyfarfod cyffredinol blynyddol cyntaf cyn pen deunaw mis ar ôl ei dyddiad corffori.
  - (2) Rhaid cynnal cyfarfod cyffredinol blynyddol ym mhob blwyddyn ddilynol ac ni all mwy na phymtheg mis fynd heibio rhwng cyfarfodydd cyffredinol blynyddol olynol.
- 11 Gall y cyfarwyddwyr alw cyfarfod cyffredinol unrhyw bryd.

Rhybudd i gynnal cyfarfodydd cyffredinol

- 12 (1) Y cyfnodau lleiaf o hysbysiad sy'n ofynnol i gynnal cyfarfod cyffredinol yr elusen yw:
    - (a) un niwrnod ar hugain clir ar gyfer cyfarfod cyffredinol blynyddol neu gyfarfod cyffredinol sy'n cael ei alw i basio cynnig arbennig;
    - (b) pedwar diwrnod ar ddeg clir ar gyfer pob cyfarfod cyffredinol arall.
  - (2) Gall cyfarfod cyffredinol gael ei alw gan hysbysiad byrrach os yw mwyafrif yr aelodau sydd â hawl i fod yn bresennol a phleidleisio yn y cyfarfod yn cytuno ar hynny, sef mwyafrif nad ydynt, gyda'i gilydd, yn dal llai na 90 y cant o gyfanswm yr hawliau pleidleisio.
  - (3) Rhaid i'r hysbysiad nodi dyddiad, amser a lleoliad y cyfarfod a natur gyffredinol y busnes sydd i'w drafod. Os yw'r cyfarfod yn gyfarfod cyffredinol blynyddol, rhaid i'r hysbysiad nodi hynny. Rhaid i'r hysbysiad gynnwys datganiad hefyd sy'n pennu hawl aelodau i benodi dirprwy o dan adran 324 o Ddeddf Cwmnïau 2006 ac erthygl 19.
  - (4) Rhaid rhoi hysbysiad hefyd i bob aelod ac i'r cyfarwyddwyr a'r archwilwyr.
- 13 Ni fydd gweithrediadau mewn cyfarfod yn cael eu hannilysu oherwydd nid oedd unigolyn a oedd â hawl i gael hysbysiad o'r cyfarfod heb dderbyn hysbysiad oherwydd bod yr elusen wedi'i hepgor ar gam.

Gweithrediadau mewn cyfarfodydd cyffredinol

- 14 (1) Ni chaiff unrhyw fusnes ei drafod mewn unrhyw gyfarfod cyffredinol oni bai fod cworwm yn bresennol.
- (2) Cworwm yw:
  - (a) [ ] o aelodau sy'n bresennol yn bersonol neu drwy ddirprwy ac sydd â hawl i bleidleisio ar y busnes sydd i'w drafod yn y cyfarfod; neu
  - (b) un rhan o ddeg o gyfanswm yr aelodaeth ar y pryd p'un bynnag yw'r mwyaf.

defnyddio'r ffigur hwn os tybir ei fod yn briodol.

Mae angen i hysbysiad o gyfarfod cyffredinol gynnwys datganiad sy'n pennu hawliau aelodau i benodi dirprwy (adran 325 o Ddeddf Cwmnïau 2006).

Erthygl 14(2) - Nodwch y ffigur ar gyfer y cworwm. Dylid fod yn ofalus wrth osod hwn. Os yw'n rhy uchel,

gall unrhyw absenoldebau ei gwneud hi'n anodd cynnal cyfarfod dilys. Os yw'n rhy isel, gallai lleiafrif bach gael dylanwad afresymol. Sylwch fod erthygl 15 yn disgrifio'r drefn ar gyfer delio â chyfarfodydd heb gworwm.

- (3) Bydd cynrychiolydd awdurdodedig aelod-sefydliad yn cael ei gyfrif yn y cworwm.
- 15 (1) Os:
- (a) nad yw cworwm yn bresennol cyn pen hanner awr o'r amser a drefnwyd ar gyfer y cyfarfod; neu
- (b) mae cworwm yn peidio â bod yn bresennol yn ystod y cyfarfod;
- caiff y cyfarfod ei ohirio a bydd y cyfarwyddwyr yn pennu amser a lleoliad arall ar gyfer y cyfarfod.
- (2) Rhaid i'r cyfarwyddwyr ailgynnull y cyfarfod a rhaid iddynt roi o leiaf saith diwrnod clir o rybudd ar gyfer y cyfarfod wedi'i ailgynnull gan nodi dyddiad, amser a lleoliad y cyfarfod.
- (3) Os nad yw cworwm yn bresennol yn y cyfarfod a ailgynnullwyd cyn pen pymtheg munud o'r amser a drefnwyd ar gyfer dechrau'r cyfarfod, bydd yr aelodau sy'n bresennol yn bersonol neu drwy ddirprwy y pryd hynny yn ffurfio cworwm ar gyfer y cyfarfod hwnnw.
- 16 (1) Caiff cyfarfodydd cyffredinol eu cadeirio gan y sawl sydd wedi cael ei benodi i gadeirio cyfarfodydd y cyfarwyddwyr.
- (2) Os nad oes unigolyn o'r fath neu os nad yw ef neu hi yn bresennol cyn pen pymtheg munud o'r amser a drefnwyd ar gyfer y cyfarfod, bydd cyfarwyddwr a enwebir gan y cyfarwyddwyr yn cadeirio'r cyfarfod.
- (3) Os mai dim ond un cyfarwyddwr sy'n bresennol ac yn barod i weithredu, bydd ef neu hi yn cadeirio'r cyfarfod.
- (4) Os nad yw cyfarwyddwr yn bresennol ac yn barod i gadeirio'r cyfarfod cyn pen pymtheg munud ar ôl yr amser a drefnwyd ar gyfer ei gynnal, rhaid i'r aelodau sy'n bresennol yn bersonol neu drwy ddirprwy ac sydd â hawl i bleidleisio ddewis un o'u plith i gadeirio'r cyfarfod.
- 17 (1) Gall yr aelodau sy'n bresennol yn bersonol neu drwy ddirprwy yn y cyfarfod benderfynu drwy gynnig cyffredin i ohirio'r cyfarfod.
- (2) Rhaid i'r sawl sy'n cadeirio'r cyfarfod benderfynu dyddiad, amser a lleoliad ar gyfer ailgynnull y cyfarfod oni bai fod y manylion hynny wedi'u pennu yn y penderfyniad.
- (3) Ni chaiff unrhyw fusnes ei drafod mewn cyfarfod a ailgynnullwyd oni bai y byddai wedi bod modd ei drafod yn briodol yn y cyfarfod pe na fyddai wedi cael ei ohirio.
- (4) Os yw cyfarfod yn cael ei ohirio gan benderfyniad yr aelodau am fwy na saith diwrnod, bydd rhybudd o saith diwrnod clir o leiaf yn cael ei roi ar gyfer y cyfarfod a ailgynnullwyd gan nodi dyddiad, amser a lleoliad y cyfarfod.

Nodiadau

Erthygl 15(3) - Erthygl 15(3) - Sylwch fod y ddarpariaeth hon yn caniatáu i'r cyfarfod a aildrefnwyd fynd rhagddo heb fod cworwm yn bresennol cyn pen 15 munud o'r amser cychwyn a drefnwyd. Mae hefyd yn golygu y bydd nifer yr aelodau sy'n bresennol yn bersonol neu drwy ddirprwy 15 munud ar ôl yr amser a drefnwyd i'r cyfarfod gychwyn yn ffurfio'r cworwm os na lwyddir i gael y cworwm sy'n ofynnol yn erthygl 14(2).

Erthygl 17 - Pŵer diamod yw hwn i'r aelodau sy'n bresennol yn bersonol neu drwy ddirprwy ohirio cyfarfod gyda chworwm. Mae hyn yn wahanol i ddarpariaethau gohirio erthygl 15. Nid yw'r rhain yn ddiamod a rhaid eu defnyddio pan nad oes cworwm mewn

- 18 (1) Bydd unrhyw bleidlais mewn cyfarfod yn cael ei phenderfynu trwy godi llaw oni bai fod cais i gyfrif pleidleisiau cyn cyhoeddi, neu pan gyhoeddir y canlyniad, yn cael ei wneud gan:
- (a) y sawl sy'n cadeirio'r cyfarfod; neu
  - (b) o leiaf dau aelod sy'n bresennol yn bersonol neu drwy ddirprwy ac sydd â'r hawl i bleidleisio yn y cyfarfod; neu
  - (c) gan aelod neu aelodau sy'n bresennol yn bersonol neu drwy ddirprwy sy'n cynrychioli dim llai nag un rhan o ddeg o gyfanswm hawliau pleidleisio'r holl aelodau sydd â'r hawl i bleidleisio yn y cyfarfod.
- (2) (a) Bydd canlyniad y bleidlais a gyhoeddir gan y sawl sy'n cadeirio'r cyfarfod yn derfynol oni bai fod galw am gyfrif pleidleisiau.
- (b) Rhaid cofnodi canlyniad y bleidlais yng nghofnodion yr elusen ond nid oes rhaid cofnodi nifer neu gyfran y pleidleisiau.
- (3) (a) Gall y cais i gyfrif pleidleisiau gael ei dynnu'n ôl, cyn cyfrif y pleidleisiau, ond dim ond gyda chaniatâd y sawl sy'n cadeirio'r cyfarfod.
- (b) Os yw'r cais i gyfrif pleidleisiau yn cael ei dynnu'n ôl ni fydd hyn yn annilysu canlyniad y bleidlais trwy godi llaw a gyhoeddwyd cyn i'r cais gael ei wneud.
- (4) (a) Rhaid i'r sawl sy'n cadeirio'r cyfarfod ddatgan sut y caiff y pleidleisiau eu cyfrif. Gall benodi archwilwyr (nad oes rhaid iddynt fod yn aelodau) a all drefnu amser a lleoliad ar gyfer cyhoeddi canlyniadau'r cyfrif pleidleisiau.
- (b) Caiff canlyniad y cyfrif pleidleisiau ei ystyried yn benderfyniad y cyfarfod lle y gwneir cais i gyfrif pleidleisiau.
- (5) (a) Os oes cais i gyfrif pleidleisiau ar gyfer ethol unigolyn i gadeirio cyfarfod neu ar gwestiwn o ohirio'r cyfarfod, rhaid cyfrif y pleidleisiau ar unwaith.
- (b) Os oes cais i gyfrif pleidleisiau ar unrhyw gwestiwn arall rhaid gwneud hyn naill ai ar unwaith neu ar amser ac mewn lleoliad a benderfynir gan y sawl sy'n cadeirio'r cyfarfod.
- (c) Rhaid cyfrif pleidleisiau cyn pen deg diwrnod ar hugain ar ôl derbyn y cais i wneud hyn.
- (ch) Os nad yw pleidleisiau'n cael eu cyfrif ar unwaith caiff o leiaf saith diwrnod clir o hysbysiad ei roi gan nodi amser a lleoliad ar gyfer cyfrif pleidleisiau.
- (d) Os oes cais i gyfrif pleidleisiau gall y cyfarfod barhau i

cyfarfod cyffredinol.

Erthygl 18 - Mae hyn yn disgrifio sut y gellir pleidleisio. Mae cyfrif pleidleisiau yn golygu cyfrif yn ffurfiol nifer y pleidleisiau ar gynnig. Gall fod yn ddefnyddiol pan nad yw pleidleisio trwy godi llaw yn bendant: mae hefyd yn ddoeth pan fydd pleidleisiau rhai categorïau o aelodau yn cyfrif am fwy na phleidleisiau aelodau eraill ac mae pryder na fyddai hyn yn cael ei gydnabod mewn pleidlais trwy godi llaw lle mae'r canlyniad yn agos.

Erthygl 18(5)(c) - Os penderfynir cyfrif pleidleisiau yn yr amgylchiadau hyn ar ôl cyfarfod cyffredinol, mae hawl gan bob aelod o'r elusen bleidleisio.

ddelio ag unrhyw fusnes arall a all gael ei drafod yn y cyfarfod.

Cynnwys hysbysiadau drwy ddirprwy

- 19 (1) Gall dirprwyon gael eu penodi'n ddilys dim ond trwy hysbysiad ysgrifenedig ("hysbysiad drwy ddirprwy") sydd -
- (a) yn nodi enw a chyfeiriad yr aelod sy'n penodi'r dirprwy;
  - (b) adnabod y sawl sydd wedi'i benodi fel dirprwy yr aelod a'r cyfarfod cyffredinol y mae'r unigolyn hwnnw yn cael ei benodi ar ei gyfer;
  - (c) wedi'i lofnodi gan neu ar ran yr aelod sy'n penodi'r dirprwy, neu wedi'i ddilysu mewn ffordd a bennir gan y cyfarwyddwyr; ac
  - (ch) yn cael ei gyflwyno i'r elusen yn unol â'r erthyglau ac unrhyw gyfarwyddiadau sydd wedi'u cynnwys yn yr hysbysiad o gyfarfod cyffredinol y maent yn cyfeirio ato.
- (2) Gall yr elusen fynnu bod hysbysiadau drwy ddirprwy yn cael eu cyflwyno mewn ffurf arbennig, a gallant bennu ffurfiau gwahanol at ddibenion gwahanol.
- (3) Gall hysbysiadau drwy ddirprwy bennu sut y mae'r dirprwy a benodir oddi danynt yn pleidleisio (neu fod y dirprwy yn ymatal rhag pleidleisio) ar un cynnig neu fwy.
- (4) Oni bai fod hysbysiad drwy ddirprwy yn nodi fel arall, rhaid iddo gael ei drin fel un sy'n -
- (a) caniatáu i'r sawl a benodir oddi dan fel disgrisiwn dirprwy ynghylch sut i bleidleisio ar unrhyw gynigion atodol neu weithdrefnol a roddwyd gerbron y cyfarfod, a
  - (b) penodi'r unigolyn hwnnw fel dirprwy mewn perthynas ag unrhyw ohirio o'r cyfarfod cyffredinol y mae'n cyfeirio ato yn ogystal â'r cyfarfod ei hun.

Cyflwyno hysbysiadau drwy ddirprwy

- 19A (1) Mae unigolyn sydd â'r hawl i fod yn bresennol, siarad neu bleidleisio (naill ai drwy godi llaw neu gyfrif pleidleisiau) mewn cyfarfod cyffredinol yn parhau â'r hawl ar gyfer y cyfarfod hwnnw neu unrhyw oedi o'r cyfarfod, er bod hysbysiad drwy ddirprwy dilys wedi cael ei gyflwyno i'r elusen gan neu ar ran yr unigolyn hwnnw.
- (2) Gall penodiad o dan hysbysiad drwy ddirprwy gael ei dynnu'n ôl trwy gyflwyno i'r elusen hysbysiad ysgrifenedig a roddir gan neu ar ran yr unigolyn sydd wedi rhoi'r hysbysiad drwy ddirprwy neu y cafodd ei roi ar ei ran.
- (3) Mae hysbysiad sy'n tynnu'n ôl penodiad drwy ddirprwy dim ond

Erthygl 19 – Mae'n gwneud darpariaeth ar gyfer pleidleisio drwy ddirprwy. Mae hawl gyfreithiol gan aelodau cwmni i benodi dirprwyon o dan adran 324 o Ddeddf Cwmnïau 2006. Rhaid cynnwys datganiad am yr hawl hon mewn hysbysiad sy'n galw cyfarfod o'r cwmni (adran 325 o Ddeddf Cwmnïau 2006). Mae Erthygl 12 yn delio â hysbysiadau o'r fath.

Mae'r ddarpariaeth ar gyfer dirprwyon yn seiliedig ar ddarpariaethau yn Atodlen 2 o Reoliadau Cwmnïau (Erthyglau Enghreifftiol) 2008.

yn weithredol os caiff ei gyflwyno cyn dechrau'r cyfarfod neu gyfarfod a ohiriwyd y mae'n cyfeirio ato.

- (4) Os nad yw hysbysiad drwy ddirprwy yn cael ei weithredu gan y sawl sy'n penodi'r dirprwy, rhaid iddo gynnwys tystiolaeth ysgrifenedig o awdurdod y sawl a'i weithredodd i'w weithredu ar ran y sawl sy'n penodi.

Cynigion ysgrifenedig

- 20 (1) Bydd cynnig ysgrifenedig wedi'i gytuno gan fwyafrif syml (neu yn achos cynnig arbennig gan fwyafrif o ddim llai na 75%) o'r aelodau a fyddai wedi bod â hawl i bleidleisio arno pe byddai wedi cael ei gyflwyno mewn cyfarfod cyffredinol yn weithredol ar yr amod bod:
- (a) copi o'r cynnig arfaethedig wedi cael ei anfon at bob aelod cymwys;
  - (b) mae mwyafrif syml (neu yn achos cynnig arbennig mwyafrif o ddim llai na 75%) o'r aelodau wedi llofnodi eu bod yn cytuno â'r cynnig; ac
  - (c) mae wedi'i gynnwys mewn dogfen wedi'i dilysu a gafodd ei derbyn yn y swyddfa gofrestrdedig o fewn y cyfnod o 28 diwrnod yn dechrau gyda'r dyddiad cylchrediad.
- (2) Gall cynnig ysgrifenedig gynnwys sawl copi y mae un neu ragor o'r aelodau wedi llofnodi eu bod yn cytuno â'r cynnig.
- (3) Yn achos aelod-sefydliad, gall ei gynrychiolydd awdurdodedig lofnodi ei fod yn cytuno.

Pleidleisiau aelodau

- 21 Yn amodol ar erthygl 8, bydd un bleidlais gan bob aelod, boed yn unigolyn neu'n sefydliad.
- 22 Rhaid i unrhyw wrthwynebiad i gymhwyster unrhyw bleidleisiwr gael ei godi yn y cyfarfod lle mae'r bleidlais yn cael ei bwrw a bydd penderfyniad y sawl sy'n cadeirio'r cyfarfod yn derfynol.
- 23 (1) Gall unrhyw sefydliad sy'n aelod o'r elusen enwebu unrhyw unigolyn i weithredu fel ei gynrychiolydd mewn unrhyw gyfarfod o'r elusen.
- (2) Rhaid i'r sefydliad hysbysu'r elusen yn ysgrifenedig am enw ei gynrychiolydd. Ni fydd hawl gan y cynrychiolydd i gynrychioli'r sefydliad mewn unrhyw gyfarfod oni bai fod yr elusen wedi derbyn yr hysbysiad. Gall y cynrychiolydd barhau i gynrychioli'r sefydliad nes bod yr elusen yn derbyn hysbysiad ysgrifenedig i'r gwrthwyneb.

Erthygl 20 - Mae'n cydymffurfio â Deddf Cwmnïau 2006 sy'n darparu os yw rhai gofynion wedi'u bodloni gall mwyafrif syml o'r aelodau gytuno ar gynigion cyffredin ac arbennig ysgrifenedig (adrannau 288 - 298). Mae'r hyn a ystyrir yn ddogfen wedi'i dilysu wedi'i esbonio yn adran 1146 o Ddeddf Cwmnïau 2006.

- (3) Bydd unrhyw hysbysiad a roddir i'r elusen yn dystiolaeth derfynol bod hawl gan y cynrychiolydd i gynrychioli'r sefydliad neu fod ei awdurdod wedi cael ei ddiddymu. Ni fydd yn ofynnol i'r elusen ystyried a yw'r cynrychiolydd wedi cael ei benodi'n briodol gan y sefydliad.

Cyfarwyddwyr

- 24 (1) Rhaid i gyfarwyddwr fod yn fod dynol 16 oed neu'n hŷn.
- (2) Ni all unrhyw un gael ei benodi fel cyfarwyddwr pe byddai wedi cael ei anghymhwyso rhag gweithredu o dan ddarpariaethau erthygl 36.
- 25 Ni fydd nifer y cyfarwyddwyr yn llai na thri ond (oni bai y pennir fel arall gan gynnig cyffredin) ni fydd yn amodol ar unrhyw uchafswm.
- 26 Y cyfarwyddwyr cyntaf fydd yr unigolion hynny y rhoddir gwybod i Dŷ'r Cwmnïau eu bod yn gyfarwyddwyr cyntaf yr elusen.
- 27 Ni all cyfarwyddwr benodi cyfarwyddwr arall neu unrhyw un i weithredu ar ei ran yng nghyfarfodydd y cyfarwyddwyr.

Pwerau cyfarwyddwyr

- 28 (1) Bydd y cyfarwyddwyr yn rheoli busnes yr elusen a gallant ymarfer holl bwerau'r elusen oni bai eu bod yn amodol ar unrhyw gyfyngiadau a osodir gan y Ddeddf Cwmnïau, yr erthyglau neu unrhyw benderfyniad arbennig.
- (2) Ni fydd unrhyw newid i'r erthyglau neu unrhyw benderfyniad arbennig yn cael effaith ôl-weithredol i annilysu unrhyw weithred flaenorol y cyfarwyddwyr.
- (3) Gall unrhyw gyfarfod y cyfarwyddwyr lle mae cworwm yn bresennol pan gaiff y penderfyniad perthnasol ei wneud ymarfer yr holl bwerau y gall y cyfarwyddwyr eu hymarfer.

Cyfarwyddwyr yn ymddiswyddo

- 29 Yn y cyfarfod cyffredinol blynyddol cyntaf rhaid i'r holl gyfarwyddwyr ymddiswyddo o'r swydd oni bai fod yr aelodau wedi methu ag ethol digon o gyfarwyddwyr erbyn diwedd y cyfarfod i gynnal cyfarfod y cyfarwyddwyr gyda chworwm. Ym mhob cyfarfod cyffredinol blynyddol dilynol rhaid i un rhan o dair o'r cyfarwyddwyr neu, os nad yw eu nifer yn dri neu'n lluosrif o dri, y nifer sy'n agosaf i un rhan o dair, ymddiswyddo. Os mai dim ond un cyfarwyddwr sydd, rhaid iddo neu iddi ymddiswyddo.
- 30 (1) Y cyfarwyddwyr a fydd yn ymddiswyddo yn eu tro fydd y rhai sydd wedi bod yn y swydd am y cyfnod hwyaf ers eu penodiad diwethaf. Os yw unrhyw gyfarwyddwyr yn cael swydd cyfarwyddwyr neu'n cael eu penodi'n gyfarwyddwyr ar yr un diwrnod, penderfynir pwy fydd yn ymddiswyddo (oni bai eu bod yn cytuno fel arall ymysg ei gilydd) trwy fwrw coelbren.

Mae dogfen a anfonwyd ar ffurf copi caled wedi'i dilysu'n ddigonol gan lofnod y sawl sy'n ei hanfon neu ei chyflenwi. Mae dogfen a anfonwyd mewn ffurf electronig wedi'i dilysu'n ddigonol (a) os yw hunaniaeth yr anfonwr wedi'i gadarnhau yn y dull a bennwyd gan y

cwmni, neu (b) os nad yw dull o'r fath wedi cael ei bennu, os yw'r ohebiaeth yn cynnwys datganiad o hunaniaeth yr anfonwr, neu mae hyn wedi'i atodi, ac nid oes rheswm gan y cwmni i amau gwirionedd y datganiad hwnnw.

- (2) Os yw'n ofynnol i gyfarwyddwr ymddiswyddo mewn cyfarfod cyffredinol blynyddol trwy ddarpariaeth yn yr erthyglau hyn bydd yr ymddiswyddiad yn weithredol pan ddaw'r cyfarfod i ben.

Penodi cyfarwyddwyr

- 31 Gall yr elusen, trwy gynnig cyffredin:
  - (1) penodi unigolyn sy'n barod i weithredu fel cyfarwyddwr; a
  - (2) pennu ym mha drefn y bydd unrhyw gyfarwyddwyr ychwanegol yn ymddiswyddo.
- 32 Ni all unrhyw un heblaw cyfarwyddwr sy'n ymddiswyddo yn ei dro gael ei benodi fel cyfarwyddwr mewn unrhyw gyfarfod cyffredinol oni bai:
  - (1) bod y cyfarwyddwyr yn argymhell ei ailethol; neu
  - (2) dim llai na phedwar ar ddeg na mwy na phum ar ddeg ar hugain o ddiwrnodau clir cyn dyddiad y cyfarfod, mae'r elusen yn derbyn hysbysiad sydd:
    - (a) wedi'i lofnodi gan aelod sydd â hawl i bleidleisio yn y cyfarfod;
    - (b) yn datgan bwriad yr aelod i gynnig penodi unigolyn fel cyfarwyddwr;
    - (c) yn cynnwys y manylion y byddai'n rhaid i'r elusen eu cofnodi yn Nhŷ'r Cwmnïau pe byddai'r unigolyn yn cael ei benodi; ac
    - (ch) wedi'i lofnodi gan y sawl sydd i'w gynnig i ddangos ei barodrwydd i gael ei benodi.
- 33 Rhaid i bob aelod sydd â'r hawl i dderbyn hysbysiad o gyfarfod cyffredinol gael dim llai na saith na dim mwy nag wyth ar hugain diwrnod clir o rybudd am unrhyw gynnig sydd i'w roi gerbron y cyfarfod i benodi cyfarwyddwr heblaw cyfarwyddwr a fydd yn ymddiswyddo yn ei dro.
- 34 (1) Gall y cyfarwyddwyr benodi unigolyn sy'n barod i weithredu fel cyfarwyddwr.
  - (2) Rhaid i gyfarwyddwr sy'n cael ei benodi trwy gynnig y cyfarwyddwyr eraill ymddiswyddo yn y cyfarfod cyffredinol blynyddol nesaf ac ni all gael ei gyfrif wrth benderfynu pa gyfarwyddwyr fydd yn ymddiswyddo yn eu tro.
- 35 Ni all penodi cyfarwyddwr, naill ai gan yr elusen mewn cyfarfod cyffredinol neu gan y cyfarwyddwyr eraill, beri bod nifer y cyfarwyddwyr yn fwy nag unrhyw nifer a bennwyd fel uchafswm y cyfarwyddwyr.

Erthygl 24(1) - Mae 'bod dynol' yn cyfeirio at unigolyn yn hytrach na chwmni a all mewn rhai achosion gael ei ystyried yn 'berson'. Yr oedran lleiaf ar gyfer cyfarwyddwyr yn yr erthygl hon yw 16 oed. Daeth darpariaeth statudol i'r perwyl hwn i rym ar 1 Hydref 2008.

Erthygl 32 - Mae ein cyhoeddiad *Cael Hyd i Ymddiriedolwyr Newydd: Yr hyn y mae angen i elusennau wybod*

(CC30) yn cynnig arweiniad ar ddulliau effeithiol o recriwtio ymddiriedolwyr elusen neu gyfarwyddwyr newydd a'u hymgyfarwyddo â'r elusen.

Erthygl 32(2)(c) - Rhaid anfon rhai manylion am gyfarwyddwyr sydd newydd gael eu penodi i Dŷ'r Cwmnïau ar Ffurflen 288a. Mae hyn yn cynnwys manylion am enw, cyfeiriad a galwedigaeth gyfredol neu flaenorol, manylion swyddi cyfarwyddwyr eraill a chydysniad i weithredu.

Erthygl 36(2) - Mae ein cyhoeddiad *Cael Hyd i Ymddiriedolwyr Newydd: Yr hyn y mae angen i elusennau wybod*

Angghymhwysu a diswyddo cyfarwyddwyr

36 Bydd cyfarwyddwr yn peidio â dal swydd os yw:

- (1) yn peidio â bod yn gyfarwyddwr trwy rinwedd unrhyw ddarpariaeth yn y Deddfau Cwmnïau neu wedi'i wahardd yn ôl y gyfraith rhag bod yn gyfarwyddwr;
- (2) wedi'i anghymhwysu rhag gweithredu fel ymddiriedolwr trwy rinwedd adran 72 o Ddeddf Elusennau 1993 (neu unrhyw ailddeddfiad statudol neu addasiad o'r ddarpariaeth honno);
- (3) yn peidio â bod yn aelod o'r elusen;
- (4) yn analluog oherwydd anhwylder meddyliol, salwch neu anaf ac yn methu â rheoli a gweinyddu ei fusnes ei hun;
- (5) yn ymddiswyddo fel cyfarwyddwr trwy roi hysbysiad i'r elusen (ond dim ond os bydd o leiaf ddau gyfarwyddwr yn aros yn y swydd pan fydd yr hysbysiad ymddiswyddo yn weithredol); neu
- (6) yn absennol heb ganiatâd y cyfarwyddwyr o bob un o'u cyfarfodydd a gynhelir o fewn cyfnod o chwe mis olynol ac mae'r cyfarwyddwyr yn penderfynu y dylai ei swydd fod yn wag.

Talu cyfarwyddwyr

37 Ni all y cyfarwyddwyr gael unrhyw dâl oni bai yr awdurdodir hyn gan erthygl 6.

Gweithrediadau'r cyfarwyddwyr

- 38
- (1) Gall y cyfarwyddwyr reoleiddio eu gweithrediadau fel y gwelant yn dda, yn amodol ar ddarpariaethau'r erthyglau.
  - (2) Gall unrhyw gyfarwyddwr alw cyfarfod y cyfarwyddwyr.
  - (3) Rhaid i'r ysgrifennydd (os oes) alw cyfarfod o'r cyfarwyddwyr os yw cyfarwyddwr yn gofyn iddo/iddi wneud hynny.
  - (4) Bydd cwestiynau sy'n codi mewn cyfarfod yn cael eu penderfynu gan fwyafrif y pleidleisiau.

[Dewisol

- (5) Yn achos pleidleisiau cyfartal, bydd gan y sawl sy'n cadeirio'r cyfarfod ail bleidlais neu bleidlais fwrw.]

- [(6) Gall cyfarfod gael ei gynnal gan ddull electronig addas a gytunwyd gan y cyfarwyddwyr lle y gall pob cyfranogwr gyfathrebu â phob un o'r cyfranogwyr eraill.]

- 39 (1) Ni all unrhyw benderfyniad gael ei wneud gan gyfarfod y cyfarwyddwyr oni bai fod cworwm yn bresennol ar yr adeg yr ystyrir bod y penderfyniad wedi cael ei wneud. [Mae 'presennol' yn cynnwys bod yn bresennol gan ddull electronig addas a gytunwyd gan y cyfarwyddwyr lle y gall cyfranogwr neu gyfranogwyr gyfathrebu â phob un o'r cyfranogwyr eraill.]
- (2) Bydd y cworwm yn ddau neu'r nifer sy'n agosaf at un rhan o dair o gyfanswm nifer y cyfarwyddwyr, p'un bynnag yw'r mwyaf, neu nifer mwy a all gael ei bennu o bryd i'w gilydd gan y cyfarwyddwyr.
- (3) Ni fydd cyfarwyddwr yn cael ei gyfrif yn y cworwm sy'n bresennol pan fydd unrhyw benderfyniad yn cael ei wneud am fater nad oes hawl gan y cyfarwyddwr hwnnw i bleidleisio arno.
- 40 Os yw nifer y cyfarwyddwyr yn llai na'r nifer a bennwyd fel y cworwm, gall y cyfarwyddwyr neu gyfarwyddwr sy'n parhau weithredu dim ond i'r pwrpas o lenwi swyddi gwag neu alw cyfarfod cyffredinol.
- 41 (1) Bydd y cyfarwyddwyr yn penodi cyfarwyddwr i gadeirio eu cyfarfodydd a gallant ddiddymu penodiad o'r fath ar unrhyw adeg.
- (2) Os nad yw unrhyw un wedi'i benodi i gadeirio cyfarfodydd y cyfarwyddwyr neu os yw'r sawl a benodwyd yn amharod i lywyddu neu nid yw'n bresennol cyn pen deg munud ar ôl yr amser a drefnwyd ar gyfer y cyfarfod, gall y cyfarwyddwyr sy'n bresennol benodi un o'u plith i gadeirio'r cyfarfod hwnnw.
- (3) Ni fydd gan y sawl a benodir i gadeirio cyfarfodydd y cyfarwyddwyr unrhyw swyddogaethau neu bwerau ac eithrio'r rhai a roddir gan yr erthyglau neu a ddirprwyir iddo gan y cyfarwyddwyr.
- 42 (1) Bydd penderfyniad ysgrifenedig neu mewn ffurf electronig wedi'i gytuno gan fwyafrif syml o'r cyfarwyddwyr sydd â hawl i gael rhybudd o gyfarfod y cyfarwyddwyr neu bwyllgor y cyfarwyddwyr a phleidleisio ar y cynnig fod mor ddilys ac effeithiol â phe byddai wedi cael ei basio mewn cyfarfod y cyfarwyddwyr neu (yn ôl yr achos) bwyllgor y cyfarwyddwyr a gynullwyd ac a gynhaliwyd i'r pwrpas hwnnw ar yr amod bod:
- (a) copi o'r cynnig yn cael ei anfon neu ei gyflwyno i bob un o'r cyfarwyddwyr sy'n gymwys i bleidleisio; a
- (b) mae mwyafrif syml o'r cyfarwyddwyr wedi llofnodi eu bod yn cytuno â'r cynnig mewn dogfen neu ddogfennau a ddilyswyd sy'n cael eu derbyn yn y swyddfa gofrestrdig o fewn y cyfnod o 28 diwrnod yn dechrau gyda'r dyddiad cylchrediad.

- (2) Gall y penderfyniad ysgrifenedig gynnwys sawl dogfen gyda thestun y penderfyniad mewn ffurf debyg y mae un neu ragor o'r cyfarwyddwyr wedi llofnodi ei fod yn cytuno ag ef.

Dirprwyo

- 43 (1) Gall y cyfarwyddwyr ddirprwyo unrhyw bwerau neu swyddogaethau sydd ganddynt i bwyllgor o ddau neu ragor o gyfarwyddwyr ond rhaid i delerau'r dirprwyo gael eu cofnodi yn y llyfr cofnodion.
- (2) Gall y cyfarwyddwyr osod amodau wrth ddirprwyo, gan gynnwys yr amodau:
- (a) y caiff y pwerau perthnasol eu hymarfer gan y pwyllgor dirprwyedig yn unig;
- (b) ni all unrhyw wariant godi ar ran yr elusen ac eithrio yn unol â chyllideb y cytunwyd arni eisoes gyda'r cyfarwyddwyr.
- (3) Gall y cyfarwyddwyr ddidymu neu newid dirprwyaeth.
- (4) Rhaid i holl weithrediadau a gweithdrefnau unrhyw bwyllgorau gael eu hadrodd yn llawn ac yn brydlon i'r cyfarwyddwyr.

Datganiad o fuddiannau cyfarwyddwyr

- 44 Rhaid i gyfarwyddwr ddatgan natur a graddfa unrhyw fudd, boed yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol, sydd ganddo neu ganddi mewn trafodiad neu drefn arfaethedig â'r elusen neu mewn unrhyw drafodiad neu drefn a lofnodwyd gan yr elusen oedd heb gael ei ddatgan cyn hyn. Rhaid i gyfarwyddwr fod yn absennol o unrhyw drafodaethau'r cyfarwyddwyr lle mae'n bosibl y bydd gwrthdaro yn codi rhwng ei ddyletswydd i weithredu er lles yr elusen yn unig ac unrhyw fudd personol (gan gynnwys ond heb ei gyfyngu i unrhyw fudd ariannol personol).

Gwrthdaro buddiannau

- 45 (1) Os yw gwrthdaro buddiannau'n codi i gyfarwyddwr oherwydd dyletswydd o deyrngarwch i sefydliad neu unigolyn arall ac nid yw'r gwrthdaro wedi'i awdurdod drwy rinwedd unrhyw ddarpariaeth arall yn yr erthyglau, gall y cyfarwyddwyr sydd heb unrhyw wrthdaro buddiannau awdurdodi gwrthdaro buddiannau o'r fath os yw'r amodau canlynol yn gymwys:
- (a) mae'r cyfarwyddwr sydd â gwrthdaro buddiannau yn absennol o ran o'r cyfarfod lle mae trafodaeth am unrhyw drefn neu drafodiad sy'n effeithio ar y sefydliad neu'r unigolyn arall;

(CC30) yn esbonio beth mae adran 72 y Ddeddf yn ei gwmpasu. Yn fras iawn, bydd rhywun sydd wedi ei ddyfarnu'n euog o droseddau sy'n cynnwys dichell neu dwyll, neu sy'n fethdalwr nas rhyddhawyd neu yr ydym ni wedi'i ddiswyddo fel ymddiriedolwr elusen yn cael ei anghymhwysu rhag gweithredu fel cyfarwyddwr.

Nodiadau

Erthygl 38 - Darparwn arweiniad ar gyfarfodydd yn ein llyfryn *Elusennau a Chyfarfodydd* (CC48). Mae Erthygl 38(5) yn ddewisol: mae'n gyffredin ond nid yn ofynnol i'r cadeirydd gael pleidlais bwrw mewn cyfarfodydd cyfarwyddwyr. Mae Erthygl 38(6) yn ddewisol hefyd. Mae'n caniatáu i gyfarwyddwyr gynnal cyfarfodydd trwy ddulliau electronig addas lle y cytunir ar hyn gan y cyfarwyddwyr a gall pob cyfarwyddwr yn y cyfarfod gyfathrebu â'r unigolion

- (b) nid yw'r cyfarwyddwr sydd â gwrthdaro buddiannau yn pleidleisio ar unrhyw fater o'r fath ac nid yw'n cael ei gyfrif wrth ystyried a yw cworwm y cyfarwyddwyr yn bresennol yn y cyfarfod; ac
  - (c) (c) ym marn y cyfarwyddwyr sydd heb unrhyw wrthdaro buddiannau, mae er lles yr elusen i awdurdodi'r gwrthdaro buddiannau yn yr amgylchiadau dan sylw.
- (2) Yn yr erthygl hon mae gwrthdaro buddiannau sy'n codi oherwydd dyletswydd o deyrngarwch i sefydliad neu unigolyn arall dim ond yn cyfeirio at wrthdaro o'r fath nad yw'n cynnwys budd uniongyrchol neu anuniongyrchol o unrhyw natur i gyfarwyddwr neu unigolyn cysylltiedig.

Dilysrwydd penderfyniadau'r cyfarwyddwyr

- 46 (1) Yn amodol ar erthygl 46(2), bydd holl weithrediadau cyfarfod y cyfarwyddwyr, neu bwyllgor y cyfarwyddwyr, yn ddilys heblaw bod cyfarwyddwr:
- (a) a oedd wedi'i anghymhwyso rhag dal swydd;
  - (b) a oedd wedi ymddiswyddo yn flaenorol neu yr oedd yn ofynnol iddo adael y swydd yn ôl y cyfansoddiad;
  - (c) a oedd heb hawl i bleidleisio ar y mater, oherwydd gwrthdaro buddiannau neu fel arall;
- wedi cymryd rhan mewn unrhyw bleidlais a heb:
- (d) ystyried pleidlais y cyfarwyddwr hwnnw; a heb
  - (e) cyfrif y cyfarwyddwr hwnnw yn y cworwm.
- mae'r penderfyniad wedi cael ei wneud gan fwyafrif y cyfarwyddwyr mewn cyfarfod sydd â chworwm.
- (2) Nid yw erthygl 46(1) yn caniatáu i gyfarwyddwr neu unigolyn cysylltiedig gadw unrhyw fudd y gall unrhyw benderfyniad y cyfarwyddwyr neu bwyllgor y cyfarwyddwyr ei roi iddo neu iddi os, heblaw am erthygl 46(1), byddai'r penderfyniad yn annilys, neu os nad yw'r cyfarwyddwr wedi cydymffurfio ag erthygl 44.

Sêl

- 47 Os oes sêl gan yr elusen dylid ei defnyddio dim ond gydag awdurdod y cyfarwyddwyr neu bwyllgor y cyfarwyddwyr a awdurdodwyd gan y cyfarwyddwyr. Gall y cyfarwyddwyr bennu pwy fydd yn llofnodi unrhyw offeryn y mae'r sêl wedi'i gosod arno ac oni bai y pennir fel arall caiff ei lofnodi gan gyfarwyddwr a chan yr ysgrifennydd (os oes) neu gan ail gyfarwyddwr.

Nodiadau

eraill oedd yn bresennol yn y cyfarfod. Os yw erthygl 38(6) yn cael ei mabwysiadu, dylai'r diffiniad ehangach dewisol o 'bresennol' yn erthygl 39(1) gael ei

fabwysiadu hefyd.

Erthygl 45 - Mae'r erthygl hon yn caniatáu i gyfarwyddwyr sydd heb wrthdaro buddiannau i awdurdodi gwrthdaro buddiannau sy'n codi o ddyletswydd o deyrngarwch sydd gan

gyfarwyddwr i sefydliad neu rywun arall ar yr amod nad oes unrhyw fudd uniongyrchol neu anuniongyrchol o unrhyw natur yn cael ei dderbyn gan y cyfarwyddwr dan sylw neu gan unigolyn cysylltiedig. Mae gweithdrefn o'r fath yn cael ei ganiatáu gan adran 175(4) a (5) o Ddeddf Cwmnïau 2006 (fel yr addaswyd ar gyfer cwmnïau elusennol gan adran 181) os yw'r ddarpariaeth yn cael ei gwneud amdano yn yr erthyglau. Mae'r Comisiwn yn ystyried y dylai gweithdrefn o'r fath gael ei chyfyngu

i wrthdaro sy'n codi o ddyletswydd teyrngarwch i sefydliad neu rywun arall os nad oes unrhyw fudd uniongyrchol neu anuniongyrchol o ba bynnag natur i'r cyfarwyddwr neu unigolyn cysylltiedig. Mewn amgylchiadau eraill sy'n cynnwys sefyllfa sy'n arwain at wrthdaro buddiannau ar ran cyfarwyddwr, gall y Comisiwn awdurdodi'r cyfarwyddwr i weithredu er gwaetha'r gwrthdaro os yw'n fodlon y byddai hynny er lles yr elusen (adran 26 o Ddeddf Elusennau 1993).

Erthygl 48 - Trwy ddefnyddio'r pŵer

Cofnodion

48 Rhaid i'r cyfarwyddwyr gadw cofnodion o:

- (1) pob swyddog sy'n cael ei benodi gan y cyfarwyddwyr;
- (2) gweithrediadau cyfarfodydd yr elusen;
- (3) cyfarfodydd y cyfarwyddwyr a phwyllgorau'r cyfarwyddwyr gan gynnwys:
  - (a) enwau'r cyfarwyddwyr sy'n bresennol yn y cyfarfod;
  - (b) y penderfyniadau a gafodd eu gwneud yn y cyfarfodydd; a
  - (c) lle y bo'n briodol, y rhesymau dros y penderfyniadau.

Cyfrifon

- 49 (1) Rhaid i'r cyfarwyddwyr baratoi ar gyfer bob blwyddyn ariannol gyfrifon sy'n ofynnol gan y Deddfau Cwmnïau. Rhaid i'r cyfrifon gael eu paratoi i roi darlun gwir a theg a dilyn safonau cyfrifeg a gyhoeddwyd neu a fabwysiadwyd gan y Bwrdd Safonau Cyfrifeg neu ei olynwyr a dilyn argymhellion y Datganiad o Arferion Cymeradwy cymwys.
- (2) Rhaid i'r cyfarwyddwyr gadw cofnodion cyfrifyddu fel sy'n ofynnol gan y Deddfau Cwmnïau.

Adroddiad Blynyddol, Ffurflen Flynyddol a'r Gofrestr Elusennau

- 50 (1) Rhaid i'r cyfarwyddwyr gydymffurfio â gofynion Deddf Elusennau 1993 mewn perthynas â:
  - (a) trosglwyddo datganiadau cyfrifon i'r elusen;
  - (b) paratoi Adroddiad Blynyddol a'i roi i'r Comisiwn;
  - (c) paratoi Ffurflen Flynyddol a'i rhoi i'r Comisiwn.
- (2) Rhaid i'r cyfarwyddwyr hysbysu'r Comisiwn yn brydlon am unrhyw newidiadau i gofnod yr elusen ar y Gofrestr Ganolog Elusennau.

Dulliau cyfathrebu i'w defnyddio

- 51 (1) Yn amodol ar yr erthyglau, gall unrhyw beth a anfonir neu a gyflenwir gan neu i'r elusen o dan yr erthyglau gael ei anfon neu ei gyflenwi mewn ffordd y mae Deddf Cwmnïau 2006 yn ei ddarparu ar gyfer dogfennau neu wybodaeth sydd wedi'i hawdurdodi neu sy'n ofynnol gan unrhyw ddarpariaeth o'r Ddeddf honno sydd i'w hanfon neu ei chyflenwi gan neu i'r elusen.

- (2) Yn amodol ar yr erthyglau, gall unrhyw hysbysiad neu ddogfen sydd i'w hanfon neu ei chyflenwi i gyfarwyddwr mewn perthynas â gwneud penderfyniadau gan gyfarwyddwyr hefyd gael ei hanfon neu ei chyflenwi trwy'r dulliau y mae'r cyfarwyddwr wedi gofyn iddo gael ei hanfon neu ei chyflenwi gyda hysbysiadau neu ddogfennau o'r fath am y tro.
- 52 Rhaid i unrhyw hysbysiad sydd i'w roi i unrhyw unigolyn neu gan unrhyw unigolyn ynglŷn â'r erthyglau:
- (1) bod yn ysgrifenedig; neu
- (2) cael ei roi mewn ffurf electronig.
- 53 (1) Gall yr elusen roi unrhyw hysbysiad i aelod naill ai:
- (a) yn bersonol; neu
- (b) trwy ei anfon trwy'r post mewn amlen ragdaledig wedi'i chyfeirio at yr aelod yn ei gyfeiriad; neu
- (c) trwy ei adael yng nghyfeiriad yr aelod; neu
- (ch) trwy ei roi mewn ffurf electronig i gyfeiriad yr aelod.
- (2) Ni fydd hawl gan aelod nad yw'n cofrestru cyfeiriad gyda'r elusen neu sy'n cofrestru cyfeiriad post yn unig nad yw o fewn y Deyrnas Unedig dderbyn unrhyw hysbysiad gan yr elusen.
- 54 Ystyrir y bydd aelod sy'n bresennol yn bersonol mewn unrhyw gyfarfod yr elusen wedi cael hysbysiad o'r cyfarfod ac i ba bwrpas y galwyd y cyfarfod.
- 55 (1) Bydd prawf bod amlen sy'n cynnwys hysbysiad wedi cael ei chyfeirio'n briodol, yn rhagdaledig ac wedi'i phostio yn dystiolaeth derfynol bod hysbysiad wedi'i roi.
- (2) Bydd prawf na roddwyd unrhyw fath o hysbysiad electronig yn derfynol os gall y cwmni ddangos ei fod wedi cael ei gyfeirio a'i anfon yn briodol, yn unol ag adran 1147 o Ddeddf Cwmnïau 2006.
- (3) Yn unol ag adran 1147 o Ddeddf Cwmnïau 2006 bydd hysbysiad wedi'i roi:
- (a) 48 awr ar ôl i'r amlen a oedd yn ei gynnwys gael ei phostio; neu
- (b) yn achos ffurf electronig o gyfathrebu, 48 awr ar ôl iddo gael ei hanfon.

i lunio rheolau yn erthygl 57, gall y cyfarwyddwyr benderfynu ym mha ffurf y dylid cadw'r cofnodion a sut i'w dilysu.

Erthygl 49 - Mae Datganiad o Arferion Cymeradwy ar gyfer elusennau ar gael ar ein gwefan neu ar gopi caled gan y cyhoeddwyr CCH pris £15 (a hefyd tâl post a phacio) y copi. Eu rhif gwasanaethau cwsmeriaid yw 0870 777 2906.

Erthygl 50 - Mae'r canllawiau sydd ar gael ar ein gwefan yn pennu'r gofynion cyfrifyddu allweddol ar gyfer elusennau. Rhaid i bob elusen sydd ag incwm o fwy na £10k anfon Adroddiad Blynyddol a Ffurflen Flynyddol atom cyn pen 10 mis o ddiwedd ei blwyddyn ariannol. Rhaid i elusennau gydag incwm o fwy na £25 anfon cyfrifon hefyd.

Erthygl 50(1)(c) - Mae'r Ffurflen Flynyddol yn rhoi crynodeb o ddata ariannol allweddol.

Erthygl 51, 52, 53 & 55 - Maent yn ofynion manwl mewn perthynas â chyfathrebu electronig sydd wedi'u cynnwys yn Neddf Cwmniau 2006. Mae adrannau 308-309 yn delio â'r ffordd y mae'r hysbysiad yn cael ei rhoi a chynnwys unrhyw hysbysiad ar y wefan. Mae Adran 333 yn ymwneud ag anfon dogfennau sy'n ymwneud â chyfarfodydd ac ati mewn ffurf electronig. Mae Adrannau 1143-1148 ac Atodlenni 4 a 5 yn delio ag anfon neu gyflenwi dogfennau neu wybodaeth. Mae Adran 1168 yn cynnwys diffiniadau o "gopi caled" a "ffurf electronig" a themau perthnasol eraill.

Indemniad

[Dewis 1

- [56 (1) Gall yr elusen indemnio cyfarwyddwr perthnasol yn erbyn unrhyw atebolrwydd a ddaw i'w ran yn rhinwedd ei swydd, i'r graddau a ganiateir gan adrannau 232 i 234 o Ddeddf Cwmniau 2006.
- (2) n yr erthygl hon mae "cyfarwyddwr perthnasol" yn golygu unrhyw gyfarwyddwr neu gyn gyfarwyddwr yr elusen.]

[Dewis 2

- [56 (1) Bydd yr elusen yn indemnio unrhyw gyfarwyddwr yn erbyn unrhyw atebolrwydd a ddaw i'w ran yn rhinwedd ei swydd, i'r graddau a ganiateir gan adrannau 232 i 234 o Ddeddf Cwmniau 2006.
- (2) Yn yr erthygl hon mae "cyfarwyddwr perthnasol" yn golygu unrhyw gyfarwyddwr neu gyn gyfarwyddwr yr elusen.]

[Dewis 3

- [56 (1) Bydd yr elusen yn indemnio pob cyfarwyddwr yn erbyn unrhyw atebolrwydd a ddaw i'w ran wrth amddiffyn yn llwyddiannus achos cyfreithiol yn y rhinwedd hwnnw, neu mewn perthynas ag unrhyw gais lle y rhoddir rhyddhad gan y Llys rhag atebolrwydd ar gyfer esgeulustod, diffyg gweithredu, neu dor-ddyletswydd a thor-ymddiriedaeth mewn perthynas â'r elusen.
- (2) Yn yr erthygl hon mae "cyfarwyddwr perthnasol" yn golygu unrhyw gyfarwyddwr neu gyn gyfarwyddwr yr elusen.]

[Dewisol

- 56A Gall yr elusen indemnio archwiliwr yn erbyn unrhyw atebolrwydd a ddaw i'w ran
- (1) wrth amddiffyn achos (sifil neu droseddol) lle y rhoddir barn yn ei enw neu o'i blaid neu os yw'n cael ei ryddfarnu; neu
- (2) mewn perthynas â chais o dan adran 1157 o Ddeddf Cwmniau 2006 (pŵer y Llys i roi rhyddhad yn achos ymddygiad gonest a rhesymol) lle y rhoddir rhyddhad iddo neu iddi gan y Llys.]

Rheolau

- 57 (1) Gall y cyfarwyddwyr, o bryd i'w gilydd, lunio rheolau neu is-ddeddfau rhesymol a phriodol y teimplant eu bod yn angenrheidiol neu'n fuddiol er mwyn rheoli a gweinyddu'r elusen yn briodol.
- (2) Gall yr is-ddeddfau reoleiddio'r materion canlynol ond nid ydynt wedi'u cyfyngu iddynt:
- (a) derbyn aelodau'r elusen (gan gynnwys derbyn sefydliadau fel aelodau) a hawliau a breintiau aelodau o'r fath, a'r ffioedd aelodaeth, tanysgrifiadau a ffioedd neu daliadau eraill y bydd yr aelodau yn eu talu;
  - (b) y ffordd y mae aelodau'r elusen yn ymddwyn tuag at ei gilydd, a thuag at weithwyr a gwirfoddolwyr yr elusen;
  - (c) neilltuo'r cyfan neu unrhyw ran neu rannau o adeiladau'r elusen ar unrhyw adeg neu adegau arbennig neu at unrhyw ddiben neu ddibenion arbennig;
  - (ch) y drefn mewn cyfarfodydd cyffredinol a chyfarfodydd y cyfarwyddwyr ar yr amod nad yw hyn wedi'i reoleiddio gan y Deddfau Cwmnïau neu gan yr erthyglau;
  - (d) yn gyffredinol, pob mater o'r fath y cyfeiria rheolau cwmnïau atynt yn gyffredinol.
- (3) Mewn cyfarfod cyffredinol mae pŵer gan yr elusen i newid, ychwanegu at neu ddiddymu'r rheolau neu'r is-ddeddfau.
- (4) Rhaid i'r cyfarwyddwyr fabwysiadu dull sy'n ddigonol yn eu barn nhw i ddod â'r rheolau a'r is-ddeddfau at sylw aelodau'r elusen.
- (5) Bydd y rheolau neu'r is-ddeddfau yn gyfrwymol ar bob aelod o'r elusen. Bydd pob rheol neu is-ddeddf yn cydymffurfio ag unrhyw beth sydd wedi'i gynnwys yn y cyfansoddiad hwn, ac ni fydd yn effeithio ar unrhyw beth sydd wedi'i gynnwys yn yr erthyglau neu'n eu diddymu.

Erthygl 56 - Mae'r ddarpariaeth hon yn ystyried i ba raddau y gall cyfarwyddwyr gael eu diogelu ("indemnio") rhag atebolrwydd. Mae'n adlewyrchu newidiadau yn y gyfraith a wnaed gan Ddeddf Cwmnïau 2006. Mae tri dewis ar gyfer indemnio cyfarwyddwyr. Gall fod yn ddefnyddiol i gysylltu â'ch ymgynghorwyr cyfreithiol eich hunain ynghylch pa

Diddymu

- 58 (1) Gall aelodau'r elusen, ar unrhyw adeg cyn hynny, ac wrth ddisgwyl ei diddymiad, benderfynu y bydd unrhyw asedau net yr elusen, ar ôl i'r cyfan o'i dyledion a'i rhwymedigaethau gael eu talu, neu ar ôl darparu ar eu cyfer, adeg diddymu'r elusen neu cyn diddymu'r elusen, yn cael eu defnyddio neu eu trosglwyddo mewn unrhyw un o'r ffyrdd canlynol:
- (a) yn uniongyrchol ar gyfer yr Amcanion; neu
  - (b) trwy eu trosglwyddo i unrhyw elusen neu elusennau at ddibenion sy'n debyg i'r Amcanion; neu
  - (c) i unrhyw elusen neu elusennau i'w defnyddio at ddibenion arbennig sydd wedi'u cynnwys o fewn yr Amcanion.
- (2) Yn amodol ar unrhyw benderfyniad aelodau'r elusen, gall cyfarwyddwyr yr elusen ar unrhyw adeg cyn, ac wrth ddisgwyl ei diddymiad, benderfynu y bydd unrhyw asedau net yr elusen, ar ôl i'r cyfan o'i dyledion a'i rhwymedigaethau gael eu talu, neu ar ôl darparu ar eu cyfer, yn cael eu defnyddio neu eu trosglwyddo pan gaiff yr elusen ei diddymu neu cyn cael ei diddymu:
- (a) yn uniongyrchol ar gyfer yr Amcanion; neu
  - (b) trwy eu trosglwyddo i unrhyw elusen neu elusennau at ddibenion sy'n debyg i'r Amcanion; neu
  - (c) i unrhyw elusen neu elusennau i'w defnyddio at ddibenion arbennig sydd wedi'u cynnwys o fewn yr Amcanion.
- (3) Mewn unrhyw achos ni fydd asedau net yr elusen yn cael eu talu i aelodau'r elusen neu eu dosbarthu ymhlith aelodau'r elusen (ac eithrio i aelod sydd yn elusen ei hun) ac os nad yw cynnig yn unol ag erthygl 58(1) yn cael ei basio gan yr aelodau neu'r cyfarwyddwyr, bydd asedau net yr elusen yn cael eu defnyddio at ddibenion elusennol fel y penderfynir gan y Llys neu'r Comisiwn.

Gellir cyrchu'r cyhoeddiad hwn drwy wefan y Comisiwn Elusennau hefyd: www.charitycommission.gov.uk

© Hawlfraint y goron 2008. Gellir atgynhyrchu'r cyhoeddiad hwn (ac eithrio'r Arfau Brenhinol a'r logos adrannol) yn rhad ac am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng ar yr amod ei fod yn cael ei atgynhyrchu'n gywir ac nid yw'n cael ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid i'r deunydd gael ei gydnabod fel hawlfraint y Goron a rhaid nodi teitl y cyhoeddiad.

Mae'r cyhoeddiad hwn wedi'i argraffu ar bapur sy'n defnyddio adnoddau cynaliadwy yn unig ac mae'n hollol ddi-glorin.

Cyflenwyd gan Linney Group
xxxxxx x/xx

Cewch fersiynau print bras o'r cy-
hoeddiad hwn gan y Comisiwn
Elusennau ar 0845 300 0218

Comisiwn Elusennau

Ffôn: 0845 300 0218

Typetalk: 0845 300 0219

Gwefan: www.charitycommission.gov.uk